

Literatuur.

1. Jaarverslag van het Ringstation Wassenaar 1927/28. *Ardea*, Jrg. 18, 1929.
 2. " " " " " 1928/29, *Ardea*, Jrg. 19, 1930.
 3. " " " " " 1929/30, *Ardea*, Jrg. 20, 1931.
 4. " " " " " 1930/31, *De Levende Natuur*,
Jrg. 37, 1932.
 5. " " " " " 1931/32, *Org. Club Ned.*
Vogelk., Jrg. 6, 1934.
 6. " " " " " 1932/33, *De Levende Natuur*,
Jrg. 39, 1934, afl. 5, pp. 156—157.
 7. Ch. Dupond, Het ringen der Vogelen in België, Verslag 1928.
 8. —, Werk van het ringen der Vogels in België, Dienstjaar 1929.
 9. —, Het Ringen der Vogels in België, Dienstjaar 1930.
 10. —, " " " " " , Dienstjaar 1931.
 11. —, " " " " " , Dienstjaar 1932.
 12. —, Oiseaux bagués. Le Gerfaut, 1933 en 1934, fasc. 1—2.
 13. J. P. Bouma en J. C. Koch, 1933: Voorkomen en Trek van Sijzen, *Org.*
Club Ned. Vogelk., Jrg. 6, p. 61.
 14. Augustina J. Sleijser, 1933: Resultaten van het ringonderzoek be-
treffende den vogeltrek, ingesteld door 's Rijks Museum van Nat. Historie
te Leiden, XX, 2e stuk, *Zoölogische Mededeelingen*, Dl. 16, afl. 3—4.
 15. H. F. Witherby and E. P. Leach, 1931: Movements of ringed birds of
abroad to the British Islands and from the British Islands abroad,
British Birds, vol. 25, pp. 117—118.
 16. H. Gätke, 1900: Die Vogelwarte Helgoland.
 17. J. C. Koch, 1934: Vogelzug unter Einfluss von Leitlinie und Windrich-
tung, *Der Vogelzug*, Jhrg. 5, pp. 45—52.
- Den Haag, October 1934.

EEN EXEMPLAAR VAN *EMBERIZA*
ICTERICA EVERSMANN IN NEDERLAND GEVANGEN

DOOR

G. A. BROUWER

Op 5 Juni 1933 gelukte het den heer R. van Lunzen te Beverwijk om in het duin onder Castricum (N.-H.) een hem onbekenden vogel te vangen. Deze vogel, die reeds enkele dagen aldaar gesignaleerd was, kwam met eenige musschen af op voedsel, dat voor eenden was neer-

gestrooid en kon daarbij onder een net geslagen worden. De vanger liet den vogel, die een vinkachtig voorkomen had, opzetten voor zijn collectie door den praeparateur H. H. van der Horst te Beverwijk. Laatstgenoemde wendde zich in den zomer van 1933 tot den directeur van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden om den naam van den vogel te weten te komen. In de door wijlen Prof. Dr. E. D. van Oort nagelaten aantekeningen vond ik de correspondentie, die over dezen vogel gevoerd was, zoodat ik mij met de bovengenoemde heeren in verbinding kon stellen, met het resultaat, dat de eigenaar het voorwerp, dat een ♂ van *Emberiza icterica* Eversmann bleek te zijn, aan het Rijksmuseum ten geschenke aanbood.

Na het raadplegen van de betreffende literatuur bleek, dat *Emberiza icterica*, die tot omstreeks 1923 nog algemeen *Emberiza luteola* Sparman werd genoemd, slechts bij hooge uitzondering in Europa wordt aange troffen. Bij dergelijke vogels is het dus, vooral tegenwoordig, altijd min of meer twijfelachtig of de betrokkene niet uit de kooi is ontsnapt. Het lijkt mij daarom gewenscht om ten aanzien van deze ♂ *Emberiza icterica* de verschillende argumenten, die pro en contra een ontsnapping uit gevangenschap pleiten, hier kort op te sommen. Een paar bijzonderheden van meer algemeen aard mogen echter vooraf gaan.

Als Nederlandsche naam voor *Emberiza icterica* kan men het best den naam *Bruinkopgors* kiezen, beter dan den naam *Roodkopgors*, want de kop, keel en bovenborst van het oude ♂ zijn uitgesproken roestbruin of oranjebruin, maar niet rood van kleur. Een goede gekleurde afbeelding van deze gors vindt men in Dresser's *History of the Birds of Europe* (vol. 9, suppl., pl. 680) en een iets minder geslaagde in Hennicke-Naumann, *Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas* (Bd. 3, pl. 22, nr. 3). Een zeer goede plaat, waarop een oud ♂ en een oud ♀ afgebeeld werden, vervaardigde Koekkoek kortgeleden voor de „Ornithologia Neerlandica”, zoodat het beste naar deze plaat verwezen kan worden (Dl. 5, pl. 388 A).

Een beschrijving van het vederkleed vindt men behalve in het zoo juist genoemde werk en bij Dresser, ook in Hartert's „Vögel der paläarktischen Fauna” (cf. *Emberiza luteola*, Bd. 1, p. 171). In het „Practical Handbook of Brit. Birds” zal men *Emberiza icterica* tevergeefs zoeken, maar aangezien in 1931 een exemplaar van deze gors verzameld werd op de Orkaden, heeft Witherby eenigen tijd geleden een uitvoerige vederkleedbeschrijving gegeven in *British Birds*, vol. 25, 1931, pp. 68—69. Vergeleken met het materiaal in het Rijksmuseum is de vogel van *Castricum* zeer donker van kleur, speciaal het bruin van kop en keel, dat zich ver op de bovenborst uitstrekt.

Het verspreidingsgebied van de *Bruinkopgors* ligt in westelijk Centraal-Azië en omvat Transcaspië en Turkestan, noordelijk tot in Zuidwest-Siberië en het Altaigebirge. Verder broedt de soort ook in Af-

ghanistan, Oost- en Noordoost-Perzië en noordelijk Baloechistan. In Kaschmir wordt de soort alleen op den trek waargenomen, terwijl men haar in den winter vooral aantreft in Voor-Indië, in de vlakten aan den voet van de Himalaya en de Nilghiri-bergen, van Sind tot Choetia Nagpoer. Als toevallige gast is de soort verder in China (Peking) voorgekomen, waarop ook Hartert zinspeelt in zijn *Ergänzungsband* (Heft 1, 1932, p. 87). Grote vermeldt nog, dat *Emberiza icterica* volgens de waarnemingen der Russische ornithologen bezig is haar broedgebied in noordwestelijke richting uit te breiden.

Wat nu de kwestie van een eventueele gevangenschap betreft, kan hier in de eerste plaats worden medegedeeld, dat de betrokken gors zelf geen duidelijke sporen hiervan vertoont. De teenen zijn dun en missen de dikke hoornschilden, welke vogels in de kooi zoo vaak verkrijgen. Ook de snavel is gaaf. Slechts de staart is niet geheel intact en bevindt zich in den rui. Zij bestaat thans uit 9 pennen; een roe pen ging bij het praepareeren verloren. Van de overgebleven staartpennen zijn er 3 aan haar uiteinde eenigszins beschadigd, terwijl 3 andere nog niet tot haar volle lengte zijn uitgegroeid. Ook overigens kreeg de heer Van der Horst bij het praepareeren niet den indruk, dat hij met een kooivogel te doen had.

Dat de Bruinkopgors voor onze omgeving een zeer zeldzame verschijning is, blijkt wel hieruit, dat zij in Europa buiten Rusland, slechts 8 maal werd aangetroffen (het twijfelachtige voorkomen in Istrië en Dalmatië buiten beschouwing gelaten). De eerste voorwerpen werden in de 19e eeuw door Gätke op Helgoland verzameld, namelijk een oud ♂ op 20 Juni 1860 en een 2e oud ♂ eenige jaren later in September. Ook in Noord-Italië werd, volgens Arrigoni, op het eind der 19e eeuw een oud ♂ gevangen, nl. in October 1896 te Dervio bij Como. Na 1900 is de soort relatief vaker verschenen en werden 5 vangsten gemeld. Het eerste exemplaar, waarvan de huid helaas in den Wereldoorlog verloren ging, werd in den herfst van 1910 bij Flambro in de provincie Udine buitgemaakt. Elf jaar later, op 27 October 1921, werd een ♀ bij Mechelen gevangen, waarover Van Havre destijds uitvoerig bericht heeft (Le Gerfaut, vol. 14, 1924, pp. 1—9). Uit de laatste jaren zijn plotseling 3 exemplaren bekend geworden, nl. een oud ♂ op 19 Juni 1931 op North Ronaldshay, Orkaden (even ten Zuiden van Fair Isle), een ♂ op 30 Juni 1931 te Legnago bij Verona in Noord-Italië en het ♂, dat 5 Juni 1933 bij Castricum gevangen werd. Dat er 6 ♂ ♂ tegen 1 ♀ gevangen werden, behoeft niet te verwonderen, want de ♀ ♀ hebben een zoo onaanzienlijk vederkleed, dat zij gemakkelijk over het hoofd worden gezien. Een dergelijke vogel moet al bij toeval, zooals in België, op een vinkenbaan gevangen worden, zal hij worden opgemerkt. Wat de tijden van waarneming betreft is het wel opvallend, dat 4 van de 8 vogels in Juni werden aangetroffen tegen de 4 andere in den herfst,

waarvan 1 in September en 2 in October; de 4e is zonder nadere aanduiding. Naar Grote mededeelt verschijnt de Bruinkopgors in het noordelijk deel van haar verspreidingsgebied (Transcaspië) gewoonlijk pas tegen midden Mei op haar broedplaatsen; Juni-waarnemingen in Europa kunnen dus zeer goed betrekking hebben op exemplaren, die uit hun koers zijn geraakt.

Van het meeste belang is het evenwel te weten of en in welke mate *Emberiza icterica* in Europa als kooivogel voorkomt. Hiertoe raadpleegde ik in de eerste plaats Neunzig „Die Fremdländischen Stubenvögel”, waarin de soort evenwel niet vermeld wordt; daarentegen bleek *Emberiza icterica* merkwaardigerwijze wel te zijn opgenomen in Neunzig's bewerking van „Dr. Karl Russ' Einheimische Stubenvögel”, welk boek mij attent maakte op het tijdschrift „Die Gefiederte Welt”, dat geheel aan de belangen der avicultuur, speciaal aan die der kleinere zangvogels (Passeres) is gewijd. Van dit tijdschrift keek ik de jaargangen 35 t/m 48, 1906/1919 door, waarbij mij bleek, dat de Bruinkopgors inderdaad door verschillende liefhebbers in gevangenschap gehouden wordt, al behoorde zij in de bovengenoemde jaren ook tot de weinig algemeene kooivogels. In de meeste jaargangen wordt de soort gememo-reerd. In 1908 vindt men *E. icterica* in het verslag van een tentoonstelling afzonderlijk vermeld; in 1909 schrijft een inzender (waarschijnlijk eenigszins overdrijvend): „Braunkopfmännern werden jetzt häufig angeboten”. In 1910 klaagt een ander, dat het hem ondanks alle nasporingen niet mocht gelukken om bij zijn ♂ een ♀ machtig te worden. In 1916 heet het: „*Emberiza luteola* wird immer noch selten und dann meistens nur in einzelnen Männchen eingeführt.... Einen bestimmten Preis hat er noch nicht, da er zu selten auf den Markt kommt”. Men is het er echter over eens, dat de Bruinkopgors de gevangenschap zeer goed verdraagt (een liefhebber bericht, dat hij de soort al 12 jaar in z'n volière houdt) en dat de ♂ ♂ geen bijzonder goede, maar wel zeer ijverige zangers zijn, die zich ook dikwijls in den nacht laten hooren.

Wat ons land betreft had Dr. K. Kuiper mij intusschen verteld, dat in de Rotterdamsche Diergaarde eenige exemplaren van *icterica* aanwezig waren en dat men de soort daar ook reeds in vroeger jaren had gehuisvest. Hierop wees trouwens een ♂ in de collectie van het Rijksmuseum te Leiden, dat in 1923 van de Rotterdamsche Diergaarde ontvangen werd. Daarentegen berichtten de dierenhandelaars Gebroeders Blazer te Rotterdam mij desgevraagd, dat zij de Bruinkopgors slechts bij uitzondering hier geïmporteerd hadden, terwijl de Firma Périn te Amsterdam zich niet kon herinneren de soort ooit te hebben ontvangen.

De beide ♂ ♂, die thans te Rotterdam aanwezig zijn en die ik 23 October jl. bezichtigde, zijn dan ook waarschijnlijk de eenige exemplaren in ons land. Zij waren op bovengenoemden datum beide volop in den

ruï en vertoonden de karakteristieke kooipooten met de dikke hoornschilden zeer duidelijk ¹⁾).

Dat de Bruinkopgors te Castricum zich bij eenige musschen had aangesloten, behoeft geen aanwijzing voor ontsnapping uit gevangenschap te zijn, aangezien Grote er melding van maakt, dat *E. icterica* zich ook in Azië met musschen vereenigt, vooral na den broedtijd, wanneer zij in troepen op de graanakkers neerstrijken.

Alles welbeschouwd blijft het dus eenigszins dubieus of de ♂ *Emberiza icterica*, die 5 Juni 1933 te Castricum gevangen werd, wel een zuiver wilde vogel is, maar het overwegend aantal vangsten in Juni en in den herfst in het overige Europa wijst er wel op, dat de soort zich af en toe naar West-Europa vervliegt.

Geraadpleegde literatuur.

(* niet zelf gezien, alleen uit citaten bekend.)

- E. Arrigoni degli Oddi, 1929: Ornitologia Italiana, p. 134.
 H. E. Dresser, 1895/1896: A History of the Birds of Europe, Vol. 9, supplement, pp. 211—214, plate 680.
 H. Gätke, 1900: Die Vogelwarte Helgoland, pp. 409—410.
 Die Gefiederte Welt, Jhrg. 35—48, 1906—1919.
 * E. H. Giglioli, 1907: Avifauna Italica, 2e druk, p. 64.
 H. Grote, 1934: Beitrag zur Biologie von *Emberiza icterica* Eversm. Ornith. Monatsber., Jhrg. 42, 1, pp. 17—21.
 G. van Havre, 1924: Note sur une capture en Belgique d'*Emberiza icterica* Eversmann. Le Gerfaut, 14e Année, pp. 1—9, 2 platen.
 E. Hartert, 1910: Die vögel der paläarktischen Fauna, Bd. 1, p. 171.
 —, 1923: " " " " " " Nachtrag I, p. 24.
 —, 1932: " " " " " " Ergänzungsband, Heft 1, p. 86.
 Hennicke-Naumann, z. j.: Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas, Bd. 3, p. 204, Tafel 22, nr. 3.
 Percy R. Lowe, 1932: Bulletin Brit. Ornith. Club, vol. 52, p. 20.
 E. Moltoni, 1931: Su alcuni uccelli rari italiani recentemente pervenuti alla Raccolta Ornitologica del Museo di Milano. Rivista di Scienze Naturali „Natura", Milano, vol. 22, p. 113.
 K. Neunzig, 1913: Dr. Karl Russ' Einheimische Stubenvögel, p. 293.
 —, 1921: Die Fremdländischen Stubenvögel.
 E. D. van Oort, 1934: Ornithologia Neerlandica, Dl. 5, pp., plaat 388 A (nog niet verschenen).

¹⁾ Op 14 November 1934 bleek mij, dat ook te Amsterdam in „Artis" een 2-tal, nog niet op naam gebrachte exemplaren van *E. icterica* aanwezig waren. Wegens het late uur was het binnen in het vogelhuis al eenigszins donker, maar ik kon de beide vogels, die zich in gezelschap van een groep weervogels bevonden, nog juist voldoende onderscheiden en als ♂♂ identificeeren. Een oppasser deelde mij mede, dat de eene vogel al geruimen tijd in de verzameling aanwezig was, terwijl de andere ongeveer 5 weken tevoren, tezamen met een kleine zending andere vogels, was gearriveerd.

G. Eardley Todd, 1931: Red-headed Bunting in Orkney. Brit. Birds, vol. 25, pp. 66—69. With description of the plumages and particulars on distribution and breeding habits by H. F. Witherby and F. C. R. Jourdain.

Leiden, October 1934.

Naschrift.

Nadat het bovenstaande reeds was gezet, berichtte de heer A. F. J. Portielje mij dd. 17 November '34, dat „Artis” in de laatste jaren de volgende exemplaren van *Emberiza icterica* had ontvangen:

in 1921 op 14 Mei	4 ex.	van Périn, Amsterdam;
„ 1924 „ 7 Mei	1 „	„ „ „ „ ;
„ 1928 „ 3 Augs.	5 „	„ Makkink, Utrecht;
„ 1931 „ 28 April	2 „	„ Van Vliet, Laren;
„ 1934 „ 10 Augs.	1 „	geschenk van Mevr. C. Langemeier-de Jong, Den Helder.

Verder schrijft de heer Portielje: „Wij hebben thans nog 3 exemplaren in leven, van verschillende zendingen afkomstig... Ik heb den indruk, dat de handelaars ze met transporten uit Indië meekrijgen”.

G. A. B.

DE STAND VAN DEN OOIEVAAR [*CICONIA C. CICONIA* (L.)] IN NEDERLAND IN 1934

DOOR

Mr. Fr. HAVERSCHMIDT
(Met Plaat XI en 1 kaart in den tekst)

Vroeger dan oorspronkelijk het plan was, is in 1934 de telling van het aantal bewoonde Ooievaarsnesten in Nederland in zijn geheel herhaald. Bestond aanvankelijk het voornemen eerst na 10 jaar een tweede census te houden, toen de Vogelwarte Rossitten bekend maakte dat in 1934 in geheel Duitschland een telling van de Ooievaars zou plaats vinden, waarbij ook deelname in het buitenland werd verzocht, mocht Nederland niet achterblijven.

Was de telling in 1929 een eerste poging om een overzicht te krijgen van de Ooievaarsbevolking van Nederland en werd toen het opsporen van de broedplaatsen als hoofdzaak beschouwd, thans werd bijzondere